

รายงานการศึกษาผลกระทบของการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย ภายใต้กรอบของการวิเคราะห์เชิงเพศภาวะอย่างเร่งด่วน¹

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (โควิด-19) ถูกตรวจพบเป็นครั้งแรกในช่วงปลายเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2562 จากการระบาดเป็นกลุ่มก้อน (Cluster) ของอาการปอดอักเสบในเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน ต่อมาในเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2563 ทางกรมการแพทย์ได้ยืนยันว่ามี การตรวจพบเคสผู้ป่วยโควิด-19 ซึ่งถือเป็นการพบผู้ติดเชื้อนอกประเทศจีน ครั้งแรก ทั้งนี้ ประเทศไทยนั้นมีจำนวนผู้ติดเชื้อรวมแล้วทั้งสิ้น 3,085 ราย โดยรักษาหายแล้ว 2,968 ราย และเสียชีวิต 58 ราย (ศูนย์บริหาร สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.), 2563) และจากข้อมูลรายงานสถานการณ์การแพร่ระบาด ณ วันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2563 ของศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค ได้ระบุว่าใน จำนวนเคสผู้ป่วยที่ยืนยันแล้วนั้น เป็นคนไทย 2,747 ราย คนเมียนมา 56 ราย คนโรฮิงญา 20 ราย คนเวียดนาม 4 ราย คนลาว 2 ราย คนกัมพูชา 3 ราย สัญชาติอื่น ๆ 240 ราย และไม่ระบุสัญชาติอีก 14 ราย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะรวมผู้ติดเชื้อที่เป็นแรงงานข้ามชาติในไทยจะมีเพียง 82 ราย (ศบค., 2563) ในวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2563 ทางกรมการแพทย์ได้ตรวจ พบผู้ติดเชื้อเพิ่มอีก 23 ราย ซึ่งทั้ง 23 รายเป็นแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมา ที่ถูกส่งกลับจากประเทศไทย (สำนักข่าวอิรวดี, 2563)

รายงานเกี่ยวกับสถานการณ์แรงงานข้ามชาติในวิกฤติโควิด-19 นั้นเป็นการ รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และการให้ความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ เกี่ยวข้องเป็นส่วนใหญ่ งานศึกษาวิจัยชิ้นนี้จึงต้องการที่จะ **สะท้อนเสียง ของแรงงานข้ามชาติโดยตรง** โดยให้ตัวแรงงานได้บอกเล่าถึงความ ยากลำบากในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ด้วยตนเอง ซึ่งแรงงานข้าม ชาติในไทยนั้นมีแนวโน้มที่จะไม่สามารถเข้าถึงบริการสนับสนุนในการ ป้องกันโรค อีกทั้งบรรทัดฐานทางเพศที่เป็นภัยและหลอกล้ำของสังคมไทย ทำให้แรงงานข้ามชาติหญิงมีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบภายหลังจาก สถานการณ์ระบาดมากกว่าเมื่อเทียบกับแรงงานชาย การวิเคราะห์เชิงเพศ ภาวะอย่างเร่งด่วนนี้จึงต้องการที่จะศึกษาผลกระทบที่แตกต่างอันเกิดจาก ความไม่เท่าเทียมทางเพศ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และเก็บ ข้อมูลปฐมภูมิโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

- ข้อค้นพบที่สำคัญ**
- การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้แรงงานข้ามชาติมีรายได้ ลดลงประมาณร้อยละ 50 โดยพบว่าแรงงานหญิงถูกลดเวลา ทำงานมากกว่า และได้รับผลกระทบมากกว่าแรงงานชาย
 - แรงงานข้ามชาติตกเป็นหนี้มากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากถูกเลิกจ้าง ถูกลดเวลาทำงาน และยังมีหนี้สินนอกระบบสะสมที่เก็บดอกเบี้ย สูงถึงร้อยละ 20 – 35
 - นายจ้างยังมีความพยายามไม่มากพอในการจัดเตรียมมาตรการ ป้องกันสุขภาพและรับรองความปลอดภัยของแรงงานใน สถานการณ์โควิด-19
 - กลุ่มภรรยาชาวประมงจัดเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางมากที่สุด กลุ่มหนึ่ง เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มที่จะไม่มีเอกสาร รวมถึง ได้รับผลกระทบทางสุขภาพและมีความกังวลต่อความเป็นอยู่ของ ครอบครัว
 - จากการสอบถามประสบการณ์จากแรงงานข้ามชาติหญิง โดยเฉพาะผู้ที่มีอาการป่วยแต่ไม่มีเอกสาร พบว่าบริการสาธารณสุข ของไทยนั้นมีคุณภาพที่ย่ำแย่
 - แรงงานหญิงที่ตั้งครรภ์ได้รับผลกระทบอย่างไม่เท่าเทียม อันมี สาเหตุมาจากความกลัวต่อโรคและบทบาททางเพศแบบดั้งเดิม
 - การปิดด่านชายแดนสร้างความไม่พอใจและภาวะทางการเงินให้กับ แรงงานที่ต้องการจะกลับบ้าน โดยเฉพาะแรงงานหญิงตั้งครรภ์ที่ตก งาน และมีข้อกังวลเรื่องสุขภาพในช่วงตั้งครรภ์
 - กระบวนการส่งกลับโดยสมัครใจนั้นให้ราคาที่สูงเกินไป อีกทั้งยังไม่ ครอบคลุมถึงมิติทางเพศและประเด็นความเปราะบางของแรงงาน ข้ามชาติที่แตกต่างไปตามอายุ เพศ สถานะการจ้างงาน อนามัย การเจริญพันธุ์ และสถานะการจดทะเบียนแรงงาน
 - ประเด็นที่แรงงานต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน ได้แก่ อุปกรณ์ป้องกันต่าง ๆ อาหาร เครื่องอุปโภคบริโภค และการ ปรับเปลี่ยนนโยบายการจ้างงานเพื่อให้แรงงานสามารถหางานใหม่ ได้ง่ายขึ้น

¹ ผู้เขียน: นิศันัญ ชัยประกอบวิริยะ, สาวินี พึ่งเนตร, นิชา พรรณจิตต์ และชัชวาลย์ ด่อลิ๊ะ แผนกคุณภาพโครงการ มูลนิธิรักษ์ไทย สมาชิกขององค์การแคร์นานาชาติ (CARE International) จัดพิมพ์เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2563

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิเคราะห์เชิงเพศภาวะครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการตอบสนองต่อสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทยและการเยียวยาแรงงานข้ามชาติหญิงและชายที่ได้รับผลกระทบ มูลนิธิรักษ์ไทยจึงได้ออกข้อเสนอเชิงนโยบายมาทั้งสิ้น 3 ด้าน ได้แก่ ข้อเสนอเชิงนโยบายทางมิติเพศภาวะ ข้อเสนอแนะสำหรับการตอบสนองอย่างเร่งด่วน และข้อเสนอแนะสำหรับการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจและการจัดหาระบบนโยบาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อเสนอเชิงนโยบายทางมิติเพศภาวะ

1. ผลักดันการค้นหาและตรวจผู้ป่วยเชิงรุก² ในชุมชนที่มีความเสี่ยงสูง โดยคำนึงถึงมิติทางเพศภาวะเป็นหลัก
2. เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับโควิด-19 และข้อมูลทางสุขภาพให้กับผู้หญิงผ่านกิจกรรมเชิงรุกในชุมชน
3. เสริมสร้างศักยภาพแรงงานข้ามชาติหญิงให้เป็นกำลังหลักในการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับโควิด-19 สุขภาพ และความเป็นอยู่ที่ดี
4. ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงบริการสุขภาพและบริการส่งกลับโดยสมัครใจของหญิงตั้งครมภ์
5. ให้การสนับสนุนทางสุขภาพจิตและเสริมสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความรุนแรงบนพื้นฐานทางเพศภาวะ (Gender-based violence) ในบริบทของสถานการณ์โควิด-19 แก่ทั้งแรงงานหญิงและชาย

ข้อเสนอแนะสำหรับการตอบสนองอย่างเร่งด่วน

6. ให้การสนับสนุนด้านความต้องการพื้นฐานแก่แรงงานข้ามชาติ เช่น อาหาร เครื่องอุปโภคบริโภค หรือที่อยู่อาศัยชั่วคราว
7. จัดทำอุปกรณ์ป้องกันการแพร่เชื้อให้แก่แรงงาน และจัดสรรมาตรการรับรองความปลอดภัยและอาชีวอนามัยในสถานประกอบการที่จำเป็นตาม “วิถีชีวิตใหม่”
8. สร้างเสริมกลไกอย่างเป็นทางการสำหรับกระบวนการส่งกลับที่มีความครอบคลุมและทั่วถึง ผ่านความร่วมมือระหว่างรัฐบาลของประเทศปลายทางอย่างไทยและประเทศต้นทาง
9. ให้สิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขแก่แรงงานที่มีความต้องการโดยไม่มีภาระแบ่งแยก ไม่ว่าจะด้วยเพราะอาการเจ็บป่วย หรือด้วยสถานะทางกฎหมายก็ตาม
10. องค์กรพัฒนาเอกชนและแหล่งทุนต่าง ๆ ควรพิจารณาจัดโครงการมอบเงินสดและบัตรกำนัลช่วยเหลือ (Cash and Voucher Assistance: CVA) เป็นการฉุกเฉินให้แก่แรงงานที่มีความต้องการการสนับสนุนทางการเงินอย่างเร่งด่วน

ข้อเสนอแนะสำหรับการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจและการจัดหาระบบนโยบาย

11. ออกมาตรการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจภายหลังจากการแพร่ระบาด อาทิ การจับคู่ทักษะของแรงงานให้ตรงกับความต้องการของนายจ้าง (Labour skill matching) เพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนแรงงาน และปัญหาการว่างงาน
12. เสริมสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนในระยะยาวโดยการเปิดช่องว่างทางกฎหมายของระบบประกันสังคม เพื่อให้แรงงานข้ามชาติสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขและสิทธิประโยชน์ในการได้รับการเยียวยาอื่น ๆ ได้ในอนาคต

² การตรวจสอบหรือค้นหาผู้ป่วยเชิงรุก (Active case detection or finding) เป็นแนวทางการปฏิบัติที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะเข้าไปตรวจหาผู้ป่วยในชุมชนอย่างเป็นระบบ ในขณะที่การตรวจแบบตั้งรับ (Passive case detection) นั้นหมายถึงการที่ผู้ป่วยเดินทางมารับการตรวจรักษาด้วยตนเองที่สถานพยาบาล โดยท่านสามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <https://www.who.int/tb/areas-of-work/laboratory/active-case-finding/en/>